

DAUGAVAS DARĒDZE

Ojāram

O, jērs, es Tavās mandelveida acīs skatos
Un vēl tāpat kā agrā jaunībā,
Kad sudrabstīgu nebija mums matos,
Es kādai tirai liesmai acīs skatos.

Tavs Es arvien tik svaigs kā rīta svīdums,
Kaut sāpju griezīgums to dzēlis nerimā.
Tavs Es mums ir par zeltu vērtīgāks,
Tam piemīt saules siltais spīdums.

Ko teikt par Tavām mandelveida acīm?
Cik tās ir smējušās? Cik raudājušās?
Tu — dzejas nevainīgums! Cilvēkveidīgais Fēnikss!
O, jērs — ļauj tā par Tevi sacīt.

Vārdu spēle: jērs — latgaliešu izrunā kā «jārs».

Satikšanās

Ko, Daugava, tu savai meitai teiksi,
Kas atnāks tevī agri sveikt?

Visapkārt kluss. Dus liepās rāsas vāli.
Slīd skatam pretī zilgmes plašums tāls.

Un notric gais, birst zemē kuplā rāsā.
Ir redzeslokam vērošana asa.

Pār galvu liepas ziedu spārnus cilā,
Plaukst blakām cerīkrūma kupols zils.

Teic Daugava pēc maigas klusēšanas:
— Labrīt, meit! Vai tev jau klaiņāts gana?

Tad mājas pamostas, kas zaļā krastā sēd.
Un darba vīrs tad rīta maizi ēd.

Ausmas Pormales dzejas krājumi.
I. Rismanes foto

Kaut tu atnāktu:
Pārgalvja priekā trakā
Izskriet tev pretī!

Svaigs gultas klājums —
Balta cerīgu vāle
Ikdienas traukā.

№ 1(213) 1987. g. 6. I

Lappuses

literārais konsultants
IMANTS AUZIŅŠ

GAIŠĀ DVĒSELES DZEJAS IZPAUSME

Ausmas Pormales dzejoļu izlase «Zvaigžņukrusts» ir ceļā pie lasītāja.

Izlase apkopoti dzejoļi no četrām dzīveslaikā iznākušām grāmatām un ar virsrakstu «Izjūta» lasāmi dzejoļi no mūža nogalē aizsāktā manuskripta.

Izlase vēlreiz apliecinā, ka Ausma Pormale savu dzejasdarbu veica ar vislielāko bijību pret rakstotā vārdu un atbildību par lasītāju.

Dzejniece raksta kaismīgu dzejojumu pret mūsu gadsimta brūno mēri — fašismu, aizrautīgi vērsās pret trūkumiem dzīvē, raksta par novērojumiem dabā, par ceļojumos pārdzīvoto, par sastaptajiem cilvēkiem un necilvēkiem.

Ausmas Pormales stiprā puse bija viņas atklātība un tiešums. Griba izprast dzīvi un palīdzēt tai — ar skaidru prozas teikumu, ar lirisku vai humoristisku dzejoļu. Daudzkārt tas izdevies — un tad pasaules redzējums kļuvis par dzeju, kura atnāks līdz šai dienai un dzīvos ilgāk par tiem, kaņ tā vēltīta.

Izlase ļauj secināt, ka dzejniece savā dzejojumā augusi ar katru grāmatu, ka saturs un forma arvien dziļāki un grodāki, izjustāki un meistarīgāki. Protams, dzejoļu kompozīcijā var vēlēties arvien jaunus un jaunus papēmienus, kā trāpīgāk izteikt domu un tiešos novērojumus.

Uzskatu, ka Ausmas Pormales izlase tikai ievada gaidāmo dzejnieces piedesmito dzimšanas dienu 1989. gadā, nevis noapaļo ieskatu viņas daiļradē. Ierobežotā apjoma dēļ izlasē nav ievietoti vairāki raksturīgi dzejoļi.

«Zvaigžņukrusts» būs dānsna velte tiem dzejasdraugiem, kas mil tiešu uzrunu, nevilnotu skaidrību un skaistumu saskata vienā no dzīves augšupejošām līnijām.

Ilga Rismane,
izlases «Zvaigžņukrusts»
sastādītāja
Autore foto

Rozes rakstnieka K. Štrāla dzimtenē

Rakstnieks dāvā glītus ziedu kausus:
— Dzimtās zemes dārzi jauki plaukst...
Soli viņam iemājojis gausums,
Tomēr sirds kā baltu rožu lauks.

Auklē Daugava vēl plostnieka pulgu,
Senās atbalsis vēl meži reizēm grimst.

Bebrulejas strauta maigā gulga
Katru gadu līdz ar puķēm dzimst.

Rozēm gan visur ir vienāds skurbums;
Vienlīdz saistošs ziedu greznums būs,
Bet no Bebrulejas, kad vien iesim turpu,
Mūsu prāti domu rozēs gūs!

Gaišzilā roze no izstādes

Gaiši zilā, sidrabainā,
Cik tu salta, cik tu sēral
Debess daile zemes ainā.
Kad pland garām sārtā kvēle
Rožu roze — sarkanmēle,
Tad tu trīsas projām gaiņā,
Tad tu sastingsti vēl vairāk,
Sidrabainā, gaiši zilā.
Tvanīgajā rožu silā
Tu tā izturīgā priede,
Lepnā, staltā, nelaimīgā,
Tomēr paliec savā stīgā —
Noslēpumā, noslēpumā.
Ar dieviņu, sidrabrozē!
Kam tu kritīsi kā loze,
Visu sapņu pūderdozē?

Vai var

Vai var ar ziediem atnest skumjas? —
Es atnesu un tagad skumjās sēdu
Kā pusnakti.

Kāpēc jūs tādas esat, mīlās skumjas?
Ar acīm medus saldo ziedus ēdu,
Bet lūpas stingst.

Nu, redziet, lielās ziedētājās skumjas.
Ar pušķi iecirst sirdi asu rētu
Var tikai vientulības šķēps.

Mūža vārds — Simtkājis

Mūdzis pagalam. Viņa vārds vēl dzīvs.
Kā ēna no rītiem pie lūpām plok,
Lai skūpstītu izmisumu.
Mūdzis pagalam. Viņa vārds vēl dzīvs.
Bijušais pārpratums kāri jo kāri asini lok
No eņģeļa vēnas smalcīņās,

Mūdzis pagalam. Viņa vārds vēl dzīvs.
Kā noziegums bedri cilvēkam rok,
Kas būtībā nevainīgs.
Tik briesmīgi elpo manas kļūmes un viss,
Lai ātrāk nost mūžīgais pārmetums smok,
Ko neizteikt dzejolī!

Nenāc tuvumā, cilvēki! Zaļā smaragdā tita
Zaļa ozola zaros krit vētra kā lidojošs velns.
Kas par to, ka ozols vairs nevarēs šalkot no rīta,
Bet bezlapu naktī kā tuksnesī stāvēs melns.

Tāpēc aizcērtu durvis un aizklāju aizvērtos logus,
Nenāc tuvumā! Tuvumā nenāc, ja gribi būt vesels
un dzīvs.

Manos nervos ir stress. Augums pārpilns moku.
Mēles galā stāv. kodiens. Un skatiens — spīvs.

Tas — par vienmuļām dienām, kurās ļāvi mierīgi
nonīkt.
Un par vientuļām naktīm. Tās kā akmeņi smagas bij.
Nu, tad paliec tu arī kā spokains sikspārnis šonakt,
Un lai ilgas ap tevi kā naktmeitas bariem slīj!

Nenāc tuvumā, cilvēki! Zaļā smaragdā tita
Zaļa ozola zaros krit vētra kā lidojošs velns.
Kas par to, ka ozols vairs nevarēs šalkot no rīta,
Bet bezlapu naktī kā tuksnesī stāvēs melns!

... un tas lai tad arī būtu viss,
ko tu vari, ko nevari:
piecelties rītā agri,
aizsteigties pie avota
un dzert,
bet vakarā ķerties pie naža
un iegriezt dienas stabulē roņiņu.
ESI SVEICINĀTA, IZROTĀTA
SKAŅAI!

Kārlim Grigulim,

Nopelniem bagātajam
kultūras darbiniekam

Mūsu mīlais dabas draugs
staro tā kā puķu lauks,
kad to krāso saules lēkts
varavīksnes košumā...
Cik gan laba tāda sirds,
kurā zelta lāse mirdz
tā kā medus pilnā šūnā!

Trijotne

Māksliniekam
Jānim Lleiņam

Segtin sedza piena sagšu
Zeme vienā gabalā.
Degtin dedza dārgu saktu
Saulē katrā stariņā.
Veiga nāca ligodama
Pār ezeru ganībās,
Saulstars gaisā dancodams
Ar ļaudīm skūpstus mij,
Zeme daiļa, debess daiļa.
Kur vairs vairāk daijināt?
Vēl pa vidu Miglas māte.
Rītiņā i vakarā.

Iznākums

Piena balta kāpostgalva
kā meitiņas rožuvaigis;
nolobīju kāpostgalvu,
nomutēju ligaviņu.

Saldens bija kāpostīnš,
vēl saldāks lūpas bij.
Vai apēdu kāpostgalvu,
vai sieviņas mīlestību?

Pakāpes

Nesadegt. Nesadegt. Nesadegt.
Atnāc pie manis, atnāc,
Kamēr vēl pēdējā lapa turas
Pie rudens koka.
Nesadegt. Nesadegt. Nesadegt.
Nenāc pie manis, nenāc,
Lai jau dziestošais ugunsgrēks
kuras,
Lai jau vēl moka.
Nesadegt. Nesadegt. Nesadegt.

Pārmetums

Kas ar tevi, sleiškā vasara?
Tu vairs neesi nemaz kā asara,
Kuru laimē zils jumols raud,
Neaizmirstulītes bārstot
Pa pļavām, pa dārzliem,
Pa sirdīm.
Svina vasara, smagais meitieti,
Ko tu dzer, ko tu slampāties tā,
Ka no tevis mēs, nabaga ļautiņi,
Negūstam it nekā,

Vārdu velte

Aizdod man savu jaunību —
Negribu tevi ienīst.
Atdod man savu jaunību —

Dziesmiņa vientuļam tēvam

Lai rokas iztura to lielo darbu:
Tik darbu, darbu!
Lai sirds tev iztura to skaudro
sāpi:

Nokrita pēdējā lapa lēnīgi.
Nesadegt. Nesadegt.
Pajuka vāriņās pelnu plēnes:
Nesadegt!
Varbūt vēl atskries vējiņš un
iedvesis
Sīkajā dzirkstītē liesmu,
Un tad zem pelēkā pelnu plājuma
Modisies karstogļu dziesma...
Smags ir tāds gājums
Pēc mūžīgā: nesadegt.
1973. gada 14. oktobri

Tik vien kā ar vēju kautiņi,
Tik vien kā ar miglu, ar lietu,
Ar uzpūtību un mietu.
Cik tad ilgi, nāks rudens un
ziema!
Vai tu saproti, spītņiece nelabā,
Ka mums vajag, lai maiga tu
būtu,
Ai, lai dvēsele saltumu nelamā,
Ai, lai nelamā nevasaru!
Dod mums kūlīti zeltītu staru!

Es gribu tevi mīlēt.
Būsi —
Viens — mūžīgs — un vienīgs —
Ar modrīgām acu zilēm —
Dzintargrauds, dziļuma cienīgs,
Jūras viltības vilēts...

Jel sāpi, sāpe!
Tev galvenais ir — tavi dēli,
Jā, dēli, dēli!
Par krietniem vīriem viņiem augt
Un stipriem plaukt!

— Kas tevi visvairāk satrauc mūsu literārajā dzīvē?
— Mūsu viensaldzība. Džeordže Meņuks man reiz ar

skumjām atzinās, ka vari desmit gadus nebūt Kišī-
gevē — neviens tavu prombūtni nepamanīs.
(No Serafima Šaka sarunas ar Grigori Vieru)

Lappusi sagatavoja mūsu laik-
raksta ārštata korespondente dzej-
niece ILGA RISMANE.